

НАЦІОНАЛЬНИЙ КОНВЕНТ УКРАЇНИ ЩОДО ЄС

Рекомендації Робочої групи №4: «Регіональний розвиток та політика згуртування» 4-ТЕ ЗАСІДАННЯ:

25 вересня 2013 року (м. Київ)

«ДЕРЖАВНА СТРАТЕГІЯ РЕГІОНАЛЬНОГО РОЗВИТКУ - 2020: ШЛЯХОМ «ЄВРОПИ РЕГІОНІВ»

Напередодні Саміту ЄС (м. Вільнюс, листопад 2013 р.), під час проведення якого передбачено розглянути доленосне для України питання – підписання Угоди про асоціацію з ЄС, особливої актуальності набуває усвідомлення того, що зміст та спрямованість системних реформ у сферах політичного, управлінського, соціально-економічного розвитку України мають бути узгоджені зі стратегічними пріоритетами розвитку та модернізації Європейського Союзу. Політика регіонального/просторового розвитку традиційно відіграє у ЄС провідну роль. Складовою цього процесу є стратегічне планування як важіль прямого впливу держави на досягнення збалансованого просторового розвитку. Отже, ухвалення оновленої Державної стратегії регіонального розвитку на період до 2020 року набуває для України особливого значення, виходить на перший план серед завдань модернізації державної політики регіонального розвитку.

Робоча група № 4 Національного Конвенту України щодо ЄС рекомендує:

I. Міністерству економічного розвитку і торгівлі України, яке є відповідальним за розробку Державної стратегії регіонального розвитку на період до 2020 року (ДСРР-2020), в процесі доопрацювання проекту та подання до Кабінету Міністрів України остаточної версії ДСРР–2020 врахувати наступне:

I.1 Оновлена Державна стратегія регіонального розвитку на період до 2020 року є стратегічним документом, який дозволить гармонійно поєднати, узгодити, створити дієву платформу для координації місцевого, регіонального розвитку та стратегічних цілей держави з одночасним усвідомленням того, що регіональне/просторове планування ґрунтується на дотриманні ієрархічних інтересів регіональних гравців, під впливом синергетичного поєднання дії ринку та державного регулювання; з урахуванням особливостей та багатогранності соціально-економічного розвитку і ресурсних умов розвитку територій.

I.2. В основу модернізації ДСРР-2020 має бути покладено інтегрований підхід щодо формування та реалізації державної регіональної політики, який передбачає синергію трьох складових:

- *секторального (галузевого) розвитку*, у т. ч. зміцнення конкурентоспроможності регіонів на основі оптимізації та диверсифікації структури регіональної економіки,

забезпечення ефективної спеціалізації регіонів на основі пріоритетності використання місцевого/регіонального ресурсного потенціалу;

- *територіального (просторового) розвитку, в основі якого – досягнення рівномірного, сталого просторового розвитку, недопущення поглиблення соціально-економічних диспропорцій на регіональному рівні та розповсюдження проявів депресивності, відсталості периферійних територій; зміцнення потенціалу периферійних територій, досягнення збалансованого регіонального розвитку у т.ч. на рівні «місто – приміська територія – сільська територія»; проведення в Україні адміністративно-територіальної реформи та ін. Такі заходи передбачають формування «точок зростання» та «ареалів економічного розвитку» на місцевому і регіональному рівні, віднайдення стимулів щодо активізації місцевої економічної ініціативи (у т.ч. на рівні сільських, віддалених, периферійних територій). Забезпечення соціально-економічної єдності та рівномірності розвитку регіонів – дієве підґрунтя для створення на всій території України безпечного та комфортного середовища для проживання людини;*

- *реформування управлінської складової регіонального розвитку, що передбачає створення єдиної системи стратегічного планування та прогнозування регіонального розвитку, формування ефективного і прозорого механізму фінансового забезпечення регіонального розвитку, гарантування фінансової дієздатності місцевих бюджетів та місцевих громад, сприяння розвитку системи місцевого самоврядування, оптимізації системи територіальної організації влади тощо.*

I.3. З метою узгодження системи регіонального розвитку України з передовим досвідом ЄС, формування дієвого інституційного підґрунтя для розробки та впровадження на місцевому і регіональному рівні ефективних підходів до регіонального розвитку стратегічними пріоритетами регіонального розвитку ДСРР-2020 в Україні визнати:

- **підвищення конкурентоспроможності регіонів і забезпечення збалансованого регіонального розвитку;**

- **досягнення територіальної соціально-економічної інтеграції і просторового розвитку;**

- **розбудову ефективного державного управління у сфері регіонального розвитку.**

Відповідно до сформованих стратегічних пріоритетів регіонального розвитку визначити цілі державної регіональної політики в Україні до 2020 р. з урахуванням відповідних напрямів, пріоритетів та завдань по досягненню означених цілей ДСРР-2020 (див. нижче Таблицю 1).

II. У процесі розробки, модернізації та реалізації державної регіональної політики в Україні органам публічної влади всіх рівнів зосередити зусилля у сферах організаційно-управлінського, соціально-економічного, інституційного впливу щодо вирішення системних проблем регіонального розвитку, досягнення стратегічних пріоритетів розвитку територій країни у наступних напрямках:

у сфері підвищення конкурентоспроможності регіонів і забезпечення збалансованого регіонального розвитку:

- *сприяти стабілізації соціально-економічного розвитку регіону, залучати дієві механізми стимулювання економічного зростання як основу для подолання економічного відставання регіонів України від держав-сусідів (регіонів країн Східної та Центральної Європи);*

- *забезпечити підтримку конкурентного середовища, демонополізацію та дерегулювання ринкового середовища – основу для вільного руху капіталів, товарів, ресурсів, робочої сили у межах регіону/країни, для розвитку підприємництва;*

- *забезпечити створення на місцевому/регіональному рівні сприятливого інвестиційного середовища (у т.ч. – комплексного розвитку інвестиційної інфраструктури);*

- *запровадити системні заходи щодо зменшення енергоємності регіональних економічних*

комплексів (у т.ч. шляхом розвитку альтернативної, відновлюваної енергетики тощо);

- сприяти диверсифікації монофункціональної економіки на місцевому/регіональному рівні (насамперед, на старопромислових та сільських територіях);
- забезпечити сприятливі умови задля стимулювання інноваційно-інвестиційних процесів на місцевому і регіональному рівні;
- забезпечити комплексний розвиток регіональної інфраструктури (транспортної, інформаційно-комунікаційної, комунальної, соціальної, освітньої);
- сприяти досягненню високих показників конкурентоспроможності регіональних ринків робочої сили (у т.ч. шляхом розвитку ринку освітніх послуг, підтримки мобільності робочої сили, налагодження ефективної системи перекваліфікації та перепідготовки кадрів);
- забезпечити функціонування прозорої та ефективної системи фінансування регіонального розвитку.

у сфері досягнення територіальної соціально-економічної інтеграції та просторового розвитку:

- підвищити рівень територіального згуртування шляхом дотримання принципів збалансованого соціально-економічного розвитку регіонів та зростання їх конкурентоспроможності;
- забезпечити створення сприятливих умов для розвитку транспортної мережі (доступності територій) – фундаменту для вільного руху товарів, ресурсів, робочої сили;
- задіяти дієві важелі (механізми, інструменти) щодо зменшення асиметрії, диспропорційності соціально-економічного розвитку на місцевому і регіональному рівні;
- гарантувати спрощення доступу до ринку освітніх, інформаційних, публічних, адміністративних послуг;
- активізувати задіяння на місцевому, регіональному рівні потенціалу міжрегіонального, транскордонного, інтеррегіонального, міждержавного міжрегіонального, єврорегіонального співробітництва;
- сприяти регіональному розвитку, що генерується процесами урбанізації (у т.ч. з урахуванням територіального та міжсекторального підходу щодо інтегрованого розвитку міст, комплексного вирішення проблем інфраструктурного забезпечення, соціально-економічного, екологічного розвитку, сприяння розвитку людського капіталу та підприємництва та ін.);
- сприяти досягненню збалансованого просторового розвитку на рівні «місто – приміська територія – сільська територія», інтеграції економіки сільських, периферійних територій до єдиного соціально-економічного простору країни;
- задіяти наявний потенціал культурної спадщини на місцевому, регіональному рівні як потужний ресурс регіонального розвитку, основу формування «бренду» території, підґрунтя для розвитку регіонального туризму та ін.;
- забезпечити впровадження політики сталого (екологічно зорієнтованого) регіонального розвитку (у т.ч. гарантувати скорочення збитків, що наносяться навколишньому природному середовищу внаслідок господарської діяльності, вживати заходів щодо захисту природних ресурсів, попередження настання природних катастроф на місцевому, регіональному рівні).

у напрямку налагодження ефективної системи державного управління у сфері регіонального розвитку:

- усунути прояви надмірної централізації системи державного управління регіональним розвитком, забезпечити реалізацію принципу субсидіарності, налагодити дієве партнерство на рівні «центр – регіони – громада»;
- забезпечити активізацію процесів горизонтального (міжгалузевого, секторального) та вертикального (управлінського) співробітництва, співробітництва всіх гілок влади та місцевого самоврядування;
- реформувати систему місцевого самоврядування і територіальної організації влади, прийняти «Концепцію реформування місцевого самоврядування та територіальної організації влади в Україні»;
- удосконалити систему інституційно-правового забезпечення відносин між органами виконавчої влади та органами місцевого самоврядування (з урахуванням європейського досвіду розвитку місцевого самоврядування);
- забезпечити повноправну участь громадськості у процесі формування та реалізації державної регіональної політики;
- сформувати інституційно-правове підґрунтя для реформування системи територіально-

адміністративного устрою України (в контексті європейської практики організації АТУ та територіальної організації влади);

- гарантувати удосконалення системи стратегічного планування регіонального розвитку на національному та регіональному рівнях, узгодити базові положення стратегій регіонального розвитку з положеннями ДСРР-2020 (після її ухвалення);

- сприяти інвестуванню у розвиток людського капіталу на місцевому, регіональному рівні, у т.ч. шляхом інвестування у підвищення професійної підготовки, підвищення кваліфікації спеціалістів центральних, регіональних і місцевих органів влади, працівників органів місцевого самоврядування, фахівців, що спеціалізуються на розробці та впровадженні заходів щодо реалізації державної політики регіонального розвитку.

III. Реформування державної політики регіонального розвитку в Україні з урахуванням дотримання критеріїв функціонування «Європи регіонів» на всіх рівнях функціонування публічної влади потребує впровадження наступних заходів – основи для формування цивілізованої демократичної держави:

- сприяти узгодженню інтересів держави, регіону, місцевої громади в процесі реалізації державної регіональної політики, стимулювання комплексного розвитку територій;

- забезпечити децентралізацію державного управління регіональним розвитком у відповідності з принципами субсидіарності, підвищення управлінської та фінансової дієздатності територіальних громад;

- в процесі стратегічного планування, визначення стратегічних пріоритетів та цілей регіонального розвитку враховувати інституційні особливості, унікальний ресурсний потенціал територій, сприяти збереженню та примноженню культурно-історичної, етнічної, природно-ресурсної спадщини регіону;

- сприяти формуванню конкурентоспроможних регіональних соціально-економічних комплексів, у т.ч. шляхом налагодження міжсекторальної взаємодії, вертикальної та горизонтальної кооперації, формування регіональних, міжрегіональних кластерних об'єднань (у т.ч. на засадах державно-приватного партнерства);

- сприяти оптимізації розміщення продуктивних сил, розвитку міжрегіонального співробітництва як основи формування ємного інтегрованого внутрішнього ринку;

- забезпечити інституційну підтримку розвитку різноманітних форм самоорганізації населення, налагодження дієвої взаємодії по лінії «влада – бізнес-структури – громадськість», забезпечити підтримку різноманітних форм громадської активності з метою ефективного вирішення проблем регіонального розвитку на основі суспільного консенсусу, розвитку громадянського суспільства.

Прийняття до кінця 2013 р. нової, модернізованої Державної стратегії регіонального розвитку на період до 2020 року, ухвалення Верховною Радою України проекту Закону України «Про засади державної регіональної політики», затвердження «Концепції реформування місцевого самоврядування та територіальної організації влади в Україні» стане свідченням того, що Україна впевнено просувається шляхом «Європи регіонів», реалізує державну політику досягнення стабільного, збалансованого регіонального розвитку як реальну основу для становлення комфортного та безпечного середовища для проживання людини, дієве підґрунтя для реалізації євроінтеграційних прагнень України.

Таблиця 1. Пропозиції щодо цілей, напрямів і пріоритетів державної регіональної політики до 2020 року

ЦІЛІ	НАПРЯМИ	ПРІОРИТЕТИ
<p align="center">ЦІЛЬ 1. ПІДВИЩЕННЯ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ РЕГІОНІВ І ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЗБАЛАНСОВАНОГО РЕГІОНАЛЬНОГО РОЗВИТКУ</p> <p>Ціль концентрується на створенні оптимальних умов, які б надавали регіонам можливість розкрити свій потенціал і ефективно скористатися конкурентними перевагами регіональної економіки. Ціль поєднує у собі галузевий та секторальний підходи до формування економіки кожного регіону. Галузево-секторальний підхід означає повне й ефективне використання внутрішнього ресурсного та виробничого потенціалу кожного регіону на основі оптимальної спеціалізації регіональної економіки.</p> <p>Конкурентоспроможність регіону визначатиметься на основі здатності регіону досягати визначених цілей розвитку, більш ефективно, ніж інші регіони, конкурувати за ресурси та мати вищі показники розвитку у певних секторах економічної та соціальної сфери.</p> <p>Збалансований регіональний розвиток на основі зміцнення конкурентоспроможності регіонів передбачає, що регіони:</p> <ul style="list-style-type: none"> - сприйнятливі до інновацій, будують економіку знань, застосовують енергоощадні технології; - забезпечують збалансування економічних інтересів і соціальних завдань; - є дружніми до навколишнього середовища; - створюють комфортні умови для життя людини і розвитку людського потенціалу. 	<p>1.1. Формування основи конкурентоспроможності територій</p>	<p>1.1.1. підвищення ефективності та конкурентоспроможності промислового виробництва регіонів</p> <p>1.1.2. оптимізація галузевої структури і диверсифікація економіки регіонів</p> <p>1.1.3. підтримка залучення інвестицій, в т.ч. іноземних</p> <p>1.1.4. збільшення можливості впровадження інновацій</p> <p>1.1.5. підтримка розвитку підприємницького середовища</p> <p>1.1.6. диверсифікація джерел енергопостачання та підвищення енергоефективності</p> <p>1.1.7. ефективне використання природно-ресурсного потенціалу</p> <p>1.1.8. розвиток туристичної і рекреаційної сфер</p>
	<p>1.2. Розвиток людського потенціалу і соціального капіталу у регіонах</p>	<p>1.2.1. створення умов для продуктивної зайнятості населення</p> <p>1.2.2. оптимізація системи соціального захисту малозабезпечених</p> <p>1.2.3. модернізація системи освіти та навчання</p> <p>1.2.4. турбота про здоров'я населення та створення умов для здорового способу життя</p> <p>1.2.5. соціокультурний розвиток та збереження культурної спадщини</p>
	<p>1.3. Забезпечення комфортного та безпечного життєвого середовища для людини незалежно від місця її проживання</p>	<p>1.3.1. підвищення якості послуг транспорту та зв'язку</p> <p>1.3.2. підвищення стандартів життя у сільській місцевості</p> <p>1.3.3. житлово-комунальні послуги, забезпеченість житлом</p> <p>1.3.4. покращення стану навколишнього середовища</p>
<p align="center">ЦІЛЬ 2. ТЕРИТОРІАЛЬНА СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНА ІНТЕГРАЦІЯ І ПРОСТОРОВИЙ РОЗВИТОК</p> <p>Ціль передбачає виконання ряду завдань і заходів, спрямованих на недопущення поглиблення регіональних диспропорцій та створення інфраструктури для співпраці різних регіонів України в рамках конкретних проектів з метою отримання ефекту синергії від окремих регіональних ініціатив на національному рівні. Просторовий підхід реалізується шляхом пошуку точок зростання в економічній структурі регіону, стимулювання розвитку «вузлових» економічних територій та поширення стимулів розвитку на всю територію регіону.</p> <p>Можливості зміцнення територіальної єдності створюються завдяки інструментам посилення співпраці регіонів країни – державно-приватного партнерства, кластерних утворень, угод про міжрегіональне співробітництво. Подальше поширення їх дії відбуватиметься на основі підвищення інтересу до співробітництва між регіонами всередині країни, міжнародного регіонального співробітництва та стимулювання цього процесу з боку держави.</p>	<p>2.1. Запобігання зростанню диспропорцій, що гальмують розвиток регіонів</p>	<p>2.1.1. оптимізація механізмів підтримки економічно менш розвинених та депресивних територій</p> <p>2.1.2. покращення транспортної доступності у межах регіону, розбудова місцевої транспортної інфраструктури</p> <p>2.1.3. використання потенціалу розвитку сільських територій</p> <p>2.1.4. розвиток міжрегіонального співробітництва</p>
	<p>2.2. Стимулювання розвитку «точок зростання», активізація використання власного потенціалу територій</p>	<p>2.2.1. підтримка інтегруючої ролі міст як центрів економічного зростання</p> <p>2.2.2. розвиток прикордонних територій</p> <p>2.2.3. розвиток транскордонного співробітництва</p> <p>2.2.4. розвиток державно-приватного партнерства, налагодження діалогу на рівні «влада-бізнес-громадськість»</p>

<p>ЦІЛЬ 3. ЕФЕКТИВНЕ ДЕРЖАВНЕ УПРАВЛІННЯ У СФЕРІ РЕГІОНАЛЬНОГО РОЗВИТКУ</p> <p>Ціль окреслює необхідність створення бази для реалізації ефективної регіональної політики – механізмів та інструментів державного управління регіональним розвитком, які б відповідали вимогам часу та проблемам, які стоять перед регіонами. Це передусім вимагає зміни процесів стратегічного планування та реалізації поставлених завдань на всіх територіальних рівнях, створення ефективних механізмів вертикальної та горизонтальної координації (а не вертикального підпорядкування) пріоритетів і завдань на різних рівнях та у різних галузях розвитку територій. Важливе місце у реалізації цієї цілі займатиме питання зміцнення позицій місцевого самоврядування та проведення адміністративно-територіальної реформи, метою якої є підвищення якості життя людини за рахунок створення ефективної системи управління розвитком територій.</p> <p>Також така ціль означає серйозні інвестиції у розвиток людського капіталу – навчальні програми та практичні програми вдосконалення кваліфікації спеціалістів центральних, регіональних і місцевих органів влади, які відповідають за розробку, впровадження та контроль за виконанням політики регіонального розвитку.</p> <p>Ефективне державне управління у сфері регіонального розвитку можливе на основі гармонійного поєднання інтересів органів влади, місцевого самоврядування, неурядових неприбуткових організацій, бізнесу, засобів масової інформації.</p>	<p>3.1. Інституційне забезпечення регіонального розвитку</p>	
	<p>3.2. Посилення міжгалузевої координації у процесі формування та реалізації регіональної політики</p>	
	<p>3.3. Удосконалення системи стратегічного планування регіонального розвитку на національному та регіональному рівнях</p>	
	<p>3.4. Підвищення якості державного управління регіональним розвитком</p>	
	<p>3.5. Реформування місцевого самоврядування і територіальної організації влади</p>	